

Αναρτημένη ανακοίνωση (πόστερ) όλες τις ημέρες του Συμποσίου.

Καλά κι ωραία, ήλθα! Πώς φεύγω; συνδιάλεξη με τον εαυτό μου

Ιωάννης Στεφόπουλος, Τεχνικός Επικοινωνιών, Ασφαλιστικός Σύμβουλος

Ήλθα δίχως να το θέλω και θα φύγω δίχως να το θέλω. Το ενδιαμέσο, μεγάλο, διάστημα της ζωής είναι για να θαυμάζω την Φύση. Ανήκω στο μόνο έμβιο είδος που έχει αυτοσυνείδηση και εξ αυτής φόβον θανάτου. Οικτίριζα τα ζώα, τα μη έχοντα αυτοσυνείδηση, τώρα που γέρασα τα ζηλεύω.

Τι θα κερδίσεις, άνθρωπε, μετά το θάνατό σου;

Τρία με έξη πόδια γην, το κοιμητήριό σου.

Κι ούτε τον τάφον δεν ορίζεις κιαπέ που θα σε βάλουν, γιατί με χρόνια εν νά 'ρτουσιν άλλοι και θα σε θβάλουν.

Γιατί πασχίζεις άνθρωπε στην Γή να βασιλέψεις, να κάνεις ορφανά παιδιά, manάδες να χηρέψεις,

κι ούλους τους θησαυρούς της γής κοντά σου να σωρέψεις; Τα πλούτη είν' προσωρινά, γι' αλλού θα ταξιδέψεις.

Άνθρωπε στάσου να μας πεις ποια είναι τα όνειρά σου,

τα πλούτη πούχεις σήμερα δεν είναι και δικά σου, ποιοι τά 'χανε, ποιοι τάχουσιν και ποιοι θε να τα πιάσουν;

Μια μέρα είναι η ζωή, προσπάθα να περάσεις, ήρθες γυμνός θα πάς γυμνός, τίποτα δεν θα πιάσεις.

Άνθρωπε, πόθεν έρκεσαι, πού πάεις, ποιό γυρεύεις;

Γιατί λατρεύεις τον παρά, στην Γήν πως βασιλεύεις;

Τα χίλια χρόνια μια μέρα, που το λαλούν, πιστεύεις;

Γέννημαν ήλιου έρκεσαι και δύμμαν ήλιου φεύκεις.

Άνθρωπε πού 'ρτες εις την Γην, να φας και να γλεντήσεις, το μεσημέρι της ζωής να την πανηγυρίσεις

και δύμμαν ήλιου να σιαστείς και πίσω να γυρίσεις.

Άνθρωπε πού 'ρτες εις την Γην να δεις και συ τα κάλλη και δύμμαν ήλιου να στραφείς σαν εστραφήκαν κι άλλοι.

Άνθρωπε, πού 'ρτες εις την Γην σαν ένας μετανάστης,

έφαες, ήπιες, άρπαξες, αλλ' όμως εγελάστης ήρτες γυμνός, πίσω θα πας, γυμνός όπως επλάστης.

Ξενης Πάτασος, Κύπριος Ποιητάρης

Έεε, άνθρωπε που νοιάζεσαι ν' αρπάξεις, να στοιβάξεις την Γήν να κάμεις κτήμα σου, τον κόσμο να ρημάξεις.

Σαν έρχεσαι χαρούμενος, τον κόσμο θε να φάεις,

μά πάλε πίσω νηστικός σαν ήρθες θε να πάεις.

Τρεις είν' οι μέρες σου που ζεις στην Γήν και βασιλεύεις, την μιάν μωρόν, στες δυό 'σαι νιός, στες τρεις γερνάς και φεύκεις.

Μηδέ βασιλιάς σε κρατά στην Γήν, μηδέ και διακονίτης, σήμερα είσαι ζωντανός, αύριον μακαρίτης.

Γιατί τα θέλεις τα πολλά και τυραννίσαι ακόμα;

αφού θα μείνουν έρημα και συ μια χούφτα χώμα.

Τι τυραννίσαι, μη έχοντας αναπαμόν με πνάσμαν;

ο άνθρωπος δεν τρώει την Γήν, μα η Γής τρώει το πλάσμαν.

Κι όσα να κάμεις άνθρωπε, κι όσα κι να κερδίσεις

μαζί σου δεν και παίρνεις τα, δα πάνω θα τ' αφήσεις.

Να λιούν να στάζουν, να σκορπούν μες του βοριά την ρέμαν,

γιατί δεν είν' άλλον τίποτε, παρά φτιαγμένον ψέμαν.

Ψέμαν κι εσύ πα σ' τούτην Γήν, και ψέμαν κι οι δουλιές σου,

σαν τα φτερά στον άνεμον μαδούν, σκορπούν και ρέσσουν.

Έτσι, να πεις, το πρωϊνό, μην μείνεις να νυχτώσει,

γιατ' ύστερα είν' αδύνατον για σε να ξημερώσει.

Από την ώρα που 'ρχεσαι ως τον καιρόν που φεύκεις

βλέπεις, πόσοι πεθανίσκουσιν και πάλιν δεν πιστεύεις!

Και μάχεσαι, σκοτώνεσαι, και χάλασε και χτίσε,

μα στάθηκες καμιάν φοράν και σκέφτηκες ποιος είσαι;

Σαν ένα φύλλον του δεντρού που σειέται όταν πρέπει,

και ξάφνου πέφτει εις την γήν λιώνοντας λίγο-λίγο σέπει.

Έτσι και σε τον ίδιον είν' ψεύτικη η ζωή σου,

έρχεσαι, φεύκεις, χάνεσαι κι ούτε στην Γήν πως ήσουν!

Κυριάκος Καρνέρας, Κύπριος Ποιητάρης

- Ό,τι Φύσις κελεύει, σε περίπτωση επωδύνου τέλους, θα το υπομείνω με καρτερίαν. Ό,τι ακριβώς κάνουν ασυνειδήτως τα υπόλοιπα 25 εκατομμύρια έμβια είδη της Φύσεως.
- Όντας έρμαιο της πιθανότητας ενός βασανιστικού θανάτου, σκέπτομαι να ενεργήσω όπως η γιαγιά μου. Εκτός της προετοιμασίας του σαβάνου μου, πρέπει να έχω ήδη ετοιμάσει και το 'πώς' και το 'μέσον' διά το μοιραϊόν – εάν κι αυτό έχω το θάρρος να το πράξω...

Ο άνθρωπος αυτοκτονεί εκ μεγίστης αδυναμίας αλλ' αποχωρεί εκ μεγίστης δυνάμεως.

Γιατί ένα τέτοιο Συμπόσιο WHY SUCH A SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32635 & [doi:heal.uoi.12442](https://doi.org/10.12442/heal.uoi.12442)
Ο δρόμος ως το Συμπόσιο TOWARDS THE SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32632 & [doi:heal.uoi.12439](https://doi.org/10.12439/heal.uoi.12439)
Πρόγραμμα PROGPA olympias.uoi.gr/32633 & [doi:heal.uoi.12440](https://doi.org/10.12440/heal.uoi.12440)
Ομιλίες ORAL PRESENTATIONS (121 βίντεο / videos) <https://www.youtube.com/@1-706/videos>
ΠΡΑΚΤΙΚΑ PROCEEDINGS olympias.uoi.gr/32634 & [doi:heal.uoi.12441](https://doi.org/10.12441/heal.uoi.12441)
Απολογισμός: Ήμουν κι εγώ εκεί! REPORT: I WAS THERE! olympias.uoi.gr/33342 & [doi:heal.uoi.13058](https://doi.org/10.13058/heal.uoi.13058)
Παρόν άρθρο THIS PAPER olympias.uoi.gr/33168 & [doi:heal.uoi.12924](https://doi.org/10.12924/heal.uoi.12924). **EN Summary** follows

Καλά κι ωραία, ήλθα! Πώς φεύγω; Συνδιάλεξη με τον εαυτόν μου¹

Ιωάννης Στεφόπουλος²

Περίληψη

Επειδή το γεγονός της ζωής και του θανάτου είναι θέμα ενός εκάστου, τα κατατιθέμενα θα είναι εις αριθμόν ενικόν. Θα αποφύγω να ελαφρύνω δι' εμέ το διακύβευμα. Είναι πολύ ευκολότερο να αναρωτηθούμε όλοι μαζί σ' αυτό το Συμπόσιο 'πότε πρέπει να πεθαίνουμε': η αντιμετώπιση των δυσκόλων ευδοκμεί καλύτερα με τη συμμετοχή πολλών. Όμως, αλίμονο, στην πραγματικότητα, δεν ισχύει. Ήρθα μόνος και γυμνός, ευελπιστώ και αγωνίζομαι να φύγω μόνος και γυμνός. Η προσωποποίησης του αναπόφευκτου είναι σκληρότατο μιν, αληθινό δε. Η συμμετοχή μου εις την ομήγυριν δεν έχει ούτε παραιναιτική, ούτε προτρεπτική διάθεση. Ούτε, κυρίως, προς την Πολιτείαν προς νομοθετικήν ρύθμισιν των μοναδικών γεγονότων της ζωής και του θανάτου. Ειδικώς διά τον της ευθανασίας θάνατον, ούτε να αναλογίζομαι τις νομικές αντιρρήσεις θέλω. Απλώς αναδεικνύουν τον χαρακτήρα του μοναδικού εμβίου είδους που έχει αυτοσυνείδησιν θανάτου και εξ αυτής φόβον θανάτου, εν αντιθέσει με τα υπόλοιπα εκατομύρια είδη του πλανήτη, τα αυθορμήτως διάγοντα τον βίον των, δίχως αυτόν τον φόβον, ο οποίος στον άνθρωπο έχει καταστεί αυτοκαταστροφικός, ενώ εκείνα αντιμετωπίζουν με καρτερίαν τυχόν προκύπτοντα βασανιστικών θάνατον.

Ο τίτλος του Συμποσίου 'Πότε' μοιραία γίνεται 'Πώς'. Εξ αυτού προκύπτει το κυρίαρχο: πώς πρέπει να ζήσω; Ο άνθρωπος αυτοκτονεί εκ μεγίστης αδυναμίας, αλλά αποχωρεί εκ μεγίστης δυνάμεως. Ο Λιαντίνης στις μέρες μας κι ο Σωκράτης στην αρχαιότητα αποχώρησαν, ενώ είχαν την ευχέρεια να μακροημερεύσουν. Ο θάνατος, αυτός καθαυτός, είναι μία στιγμή. Η πορεία είναι ολόκληρη η ζωή, η οποία εμπεριέχει και την πιθανότητα ενός βασανιστικού τέλους, πράγμα το οποίον δεν αναλογίζεται κανένα εκ των υπολοίπων 'άφοβον' εμβίων όντων. Όντας έρμαιο της πιθανότητας ενός βασανιστικού θανάτου, και εφόσον δεν έχω τον ηρωισμό του Λιαντίνης, σκέπτομαι να ενεργήσω όπως η γιαγιά μου. Εκτός της προετοιμασίας του σαβάνου μου, πρέπει επιπροσθέτως, αν επέλθει η ως άνω πιθανότης, να έχω ήδη ετοιμάσει το 'πώς' και το 'μέσον' διά το μοιραίον – εάν, βεβαίως, κι αυτό έχω το θάρρος να το πράξω.

Λέξεις-κλειδιά: αποχώρηση από τη ζωή εκ μεγίστης δυνάμεως, Δημήτρης Λιαντίνης, αυτοκτονία εκ μεγίστης αδυναμίας, αυτοσυνείδηση θανάτου, αυτοκαταστροφικός φόβος, προετοιμασία σαβάνου, καρτερία θανάτου, στιγμιαίος θάνατος, βασανιστικός θάνατος, πώς πρέπει να ζω, φόβος θανάτου, άφοβος θάνατος έμβιο ον, θάνατος Σωκράτη, μακροημέρευση, ετοιμασία τού πώς θα πεθάνω, ετοιμασία του μέσου θανάτου μου, θάρρος ετοιμασίας θανάτου, αυτονομία, αυτεξούσιο, τέλος της ζωής, θάνατος με αξιοπρέπεια, αξιοπρεπής θάνατος, καλός θάνατος, ωραίος θάνατος, ευ-θάνατος, ώριμος θάνατος, ανώριμος θάνατος, μεθώριμος θάνατος, πρόωρος θάνατος, θάνατος

¹ 28-4-2017 16:00-17:30 Συνεδρία: Π6 Το Καθήκον του Σπουδαίου. **Ομιλία:** Το πόστερ της πρώτης σελίδας δεν παρουσιάστηκε και ως σύντομη προφορική ανακοίνωση. Στα Πρακτικά ενσωματώθηκε εδώ ως η πιο συναφής συνεδρία. **Άρθρο:** υποβολή 17-4-2017· αποδοχή 10-11-2022· κρίση από ομότεχνους (peer review) όχι.

Αν οι **σύνδεσμοι** στην κορυφή αυτής της σελίδας δεν λειτουργούν: > ΠΡΑΚΤΙΚΑ: σελίδα 21: υποσημείωση 6.

Πώς να **αναφέρετε** αυτό το άρθρο: Στεφόπουλος Ι. «Καλά κι ωραία, ήλθα! Πώς φεύγω; Συνδιάλεξη με τον εαυτόν μου». Στο: «Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Πρακτικά 1ου Διεπιστημονικού Συμποσίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 28-30 Απριλίου 2017. ISBN 978-960-233-288-7». Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποθετήριο Ολυμπιάς. 7 Απριλίου 2024. Άρθρο Π65: σς 8. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33168> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12924>.

² Τεχνικός Επικοινωνιών, Ασφαλιστικός Σύμβουλος. yannis5354@gmail.com.

πριν την ώρα του, θάνατος στην ώρα του, θάνατος μετά την ώρα του, μετάωρος θάνατος, αθανασία επί Γης, ευθανασία, ιατρικά υποβοηθούμενη ευθανασία, δυσθανασία, προθανασία, μεταθανασία, μεταθανάτια μακροζωία, πότε πρέπει να πεθαίνουμε, ΠΠΠ, πότε οφείλομε να πεθαίνουμε, ΠΟΠ, πώς πρέπει να πεθαίνουμε, ΠώΠΠ, πού πρέπει να πεθαίνουμε, ΠύΠΠ, με ποιον δίπλα μας πρέπει να πεθαίνουμε, ΠνΠΠ, από ποια αιτία πρέπει να πεθαίνουμε, ΠάΠΠ, γιατί πρέπει να πεθαίνουμε, ΓΠΠΠ.

Good and nice, I came! How do I leave? Conversation with myself³

Ioannis Stefopoulos⁴

Summary

Because the fact of life and death is a matter for each one, my statements will be in the singular. I will refrain from lightening the risk taking. It is much easier to ask ourselves together in this Symposium "when should we die": tackling difficult things thrives best with the participation of many. But, alas this does not apply. I came alone and naked, I hope and strive to leave alone and naked. The personification of the inevitable is very cruel, but true. My participation in this conference has neither an admonitory nor a persuasive mood. Nor, above all, to the State for legislative regulation of the unique events of life and death. Especially for the euthanasia death, I don't even want to think about the legal objections. They simply highlight the character of the only living species that has self-awareness of death and, due to this, fear of death, in contrast to the rest of the millions of species on the planet, which spontaneously going their lives, without this fear, that in humans has become self-destructive, while all other species face with patience any occurring torturous death.

The Symposium title 'When' fatally becomes 'How'. From this arises the dominant: How should I live? Humans suicide due to utmost weakness but self-withdraw from life due to utmost strength. The Greek philosopher Liantinis in our days and Socrates in antiquity self-withdrawn from life, while they had the opportunity to long stay in life. Death itself is a moment. The course is the whole of life, which includes the probability of a torturous end, which none of the other 'fearless' living beings contemplate. Faced with the probability of a torturous death, and lacking the heroism of Liantinis, I contemplate acting as my grandmother did. In addition to preparing my shroud, I must additionally, if the above probability arises, have already prepared the 'how' and the 'means' for the fateful – if, of course, I have the courage to do even this.

Keywords: *self-withdrawal from life due to maximum strength, Dimitris Liantinis, suicide due to maximum weakness, self-consciousness of death, self-destructive fear, preparing my shroud, instant death, torturous death, how should I live, fear of death, autonomy, patience for death, Socrates' death, long stay in life, preparing how I will die, preparing the means of my death, courage of preparing death, end of life, dying with dignity, good death, mature death, premature death, postmature death, immortality, euthanasia, medically assisted euthanasia, ephanassia, dysthanassia, prothanassia, metathanassia, posthumous longevity, when should we die, WSWD, when must we die, WMWD, how should we die, HSWD, where should we die, WrSWD, with whom should we die, WmSWD, what cause should we die from, WCSWD, why should we die, WySWD.*

³ 28 Apr 2017 16:00-17:30 Session: *P6 The duty of the Great*. **Speech:** The first page poster was not presented as a short oral announcement as well; in the Proceedings it was incorporated here as the more relevant session.

Paper: submitted 17 Apr 2017; accepted 10 Nov 2022; no peer reviewed.

If the **links** at the top of the first page do not work: > Top of the 1st page: PROCEEDINGS: page 22: footnote 10.

Cite this article: Stefopoulos I. «Good and nice, I came! How do I leave? Conversation with myself.». In: «*When Should We Die? (WnSWD). Proceedings of the 1st Interdisciplinary Symposium. University of Ioannina, Greece, April 28-30, 2017. ISBN 978-960-233-288-7*». University of Ioannina Publications, Olympias repository. April 7, 2024.

Paper P65: ps 8. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33168> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12924>.

⁴ Communications Technician, Insurance Consultant. yannis5354@gmail.com.

Ο άνθρωπος αυτοκτονεί εκ μεγίστης αδυναμίας αλλ' αποχωρεί εκ μεγίστης δυνάμεως

Παιδιόθεν, και αφού δάσκαλοι, ιερείς, καθηγητές και θεολόγοι, ως επίσης και θρησκευόμενοι, άρχισαν να γεμίζουν το αθώο παιδικό μυαλό μου, ένας αφορισμός των με κατέτρυχε κάμποσα χρόνια: *δεν επιτρέπεται να αφαιρέσεις την ζωήν σου, που ο θεός σου έδωσε.*

Το μικρό μου εγώ, το εγωιστικό, προϊόντος του χρόνου, συνειδητοποιώντας και την θλιβερή και σκληρή πλευρά της ανθρώπινης πραγματικότητας εις όλες τις εκφάνσεις της, αντέδρασε με άλλον αφορισμό: *η ζωή είναι δική μου και ό,τι θέλω την κάνω.* Ευκόλως αντιπαρήλθα τους ανωτέρω 'σοφούς', με τα δικά τους όπλα, όταν η ζωή γίνει αβάσταχτη είτε για λόγους υγείας, είτε για ψυχικούς.

*'Υιός θεού δεν άντεξε μιάς εβδομάδας πόνο, εγώ ο θνητός ο άνθρωπος,
να τον βαστάζω δεν μπορώ ολοχρονίς του χρόνου'* – ιλί, ιλί λαμά σαβαχθανί –.

Κυρίως η δύσκολη διαβίωσις και η παράλληλος εντρύφηση εις την αρχαίαν σοφίαν και εις τους αντίστοιχους μύστες, ως και η επιστημονική επιβεβαίωσις εκ των φιλοσόφων (θετικές επιστήμες), πολύ πριν ενηλικιωθώ, μου έθεσαν το κρίσιμον ερώτημα *'από πού ήλθα, γιατί ήλθα, και πού πρόκειται να υπάγω'*.

Έτσι τα πράγματα έγιναν απλά και αληθή: *'Ηλθα δίχως να το θέλω και ομοίως θα φύγω δίχως να το θέλω'*. Το ενδιαμέσο, μεγάλο, διάστημα της ζωής είναι για να θαυμάζω την Φύση. Βεβαίως, την θαυμάζω, χαρούμενος, όταν τα πράγματα βαίνουν καλώς. Τι γίνεται όμως όταν η ζωή γίνει *αβάσταχτη*;

Στο *'αβάσταχτη'* συμπεριλαμβάνονται και οι ψυχοσωματικά πάσχοντες, αλλά και οι *ξεχωριστοί μεγάλοι φωτεινοί άνθρωποι*, οι οποίοι μη βαστάζοντας την κοινωνική αδικία και τον ευτελισμό της ανθρωπίνου ενσυνειδήτου υπάρξεώς των, επιλέγουν την αποχώρησιν με θετικό και ωφέλιμο τρόπο, γινόμενοι επαναστάτες, μάρτυρες του Δικαίου, *γνωρίζοντας εκ των προτέρων ποία θα ήταν η κατάληξις*, βλέπε Σωκράτη, Τσε Γκεβέρα, Μπελογιάννη, Σπινόζα, Καζαντζάκη (ασχέτως εάν οι δύο τελευταίοι γλύτωσαν), και πλείστοι άλλοι πανανθρώπινοι μάρτυρες. *Είναι ακριβώς αυτή η φωτεινή δραματική μειοψηφία, που έως τώρα έχει αποτρέψει το άλμα του ανθρωπίνου είδους εις την άβυσσον.*

Ο άνθρωπος αυτοκτονεί εκ μεγίστης αδυναμίας και αποχωρεί εκ μεγίστης δυνάμεως.

Και ποίος είσαι εσύ ρε φιλόσοφε Ιωάννη που, μόνον εσύ, εν μέσω των υπολοίπων 25 εκατομμυρίων έμβιων όντων θέτεις τέτοιον αφορισμόν;

Όταν οι προπαλαιολιθικοί μου πρόγονοι απεκόπησαν εκ του εξαδέλφου μου Χιμπατζή, αποκτώντας *αυτοσυνείδηση* –η μοναδική διαφορά εκ των υπολοίπων εμβίων όντων, δεν υπάρχει άλλη–, έλαβον εκ της εξελισσομένης Φύσεως τον *φόβο του θανάτου* ως αντίτιμο τού να δύναμαι να θαυμάζω, *ενσυνειδήτως*, την Φύσιν. Η γνώση ότι πεθαίνοντας θα χάσω αυτόν τον θαυμασμόν είναι *ακριβώς ο φόβος του θανάτου*, και θέλει *μεγίστην δύναμιν* να χάσω, *οικειοθελώς, εν πλήρη υγεία, αυτήν την ομορφιάν*. Εις αυτό όμως το συμπαντικό, απειροελάχιστο, πέρασμα, εν μέσω του θαυμασμού, πολλά πράττει το *μοναδικό έλλογο όν*, εις βάρος των υπολοίπων 25 εκατομμυρίων εμβίων όντων αλλά και του ίδιου του είδους του, *μεθοδευμένα, πράγμα αδιανόητο διά τα υπόλοιπα 25 εκατομμύρια είδη*: Από ατομικές βόμβες, γενοκτονίες, σαδιστικά κρεματόρια και βασανιστήρια, έως και χημικά ξεπαστρέματα, *σαρώνοντας και τα υπόλοιπα είδη, που σε τίποτε δεν φταίνε, αλλά και την ίδια την Φύσιν.*

Δημήτριος Λιαντίνης ο δάσκαλος

Άφησα τελευταίο τον μεγάλο Έλληνα δάσκαλο Δημήτριο Λιαντίνη, ο οποίος είχε προαναγγείλει την αποχώρησίν του, έτη πριν, αφήνοντας την προφητικήν και άκρως ανθρώπινη επιστολήν, εις την κόρην του Διοτίμα, *αποχωρώντας διαμαρτυρόμενος* (Παράρτημα). Ά ρε μπαγάσα Δάσκαλε, *'περνάς καλά εκεί πάνω'* (Νικόλας Άσιμος). Εγώ εδώ κάτω, παραλύω από το φόβο μήπως με βρει κανένας επώδυνος καρκίνος και, υποφέροντας, εγώ και οι δικοί μου, αναγκαστικά αυτοκτονήσω εκ *μεγίστης αδυναμίας*, αν έχω το θάρρος πρωτίστως, την σύνεση και τα μέσα επιπλέον, να το πράξω ακόμα και τούτο, αδερφέ!

Εγώ που σου λέγω τώρα όλα αυτά, εσένα που γνωρίζεις καλά αυτό το αντιφατικό πλάσμα, ώστε να αναφωνήσεις *το πιο τραγικό πλάσμα στο Σύμπαν είναι ο άνθρωπος*,⁵ φαντάσου !!! ότι συμμετέχω σε Σεμινάριο !!! για το *‘πώς θα φύγω’*. Είναι τρέλα όσο το σκέφτομαι, αδερφέ. Συ, γνωρίζοντας άριστα την Καθαρεύουσαν, ενώ ήρθα με μίαν απλήν συνουσίαν (συν-ουσία), όμορφος και ωραίος, προσπαθώ να βρώ τίνι τρόπο να φύγω ανώδυνα, μέσω ενός Συμποσίου (συν-πόσις), αβρόχοις ποσί τουτέστιν, σκουντούφλης και ά-σχημος.

Ενώ έως τώρα *οικτίριζα* τα υπόλοιπα ζώα, τα οποία, μη έχοντας αυτοσυνείδηση, δεν μπορούν να θαυμάζουν το Σύμπαν, τώρα που γέρασα κι’ έρχονται σιγά-σιγά τα *μαντάτα, τα ζηλεύω*. Τώρα, να τα βάλουμε κάτω και να τα μετρήσουμε, ποίος είναι περισσότερο *ευτυχής* στον Πλανήτη, τα υπόλοιπα, αυθορμήτως λειτουργούντα, έμβια είδη, ή το μοναδικό, αυτοσυνείδητο, αντιφατικό και αυτοκαταστροφικό πλάσμα που γνωρίζει ότι πρόκειται να πεθάνει;

Η προφητική επιστολή του Δημήτρη Λιαντίνη⁶

Διοτίμα μου,

Φεύγω αυτοθέλητα. Αφανίζομαι Όρθιος, Στιβαρός και Περήφανος. Ετοιμάσα τούτη την ώρα βήμα-βήμα ολόκληρη τη Ζωή μου, που υπήρξε πολλά πράγματα, αλλά πάνω από όλα εστάθηκε μια προσεκτική μελέτη θανάτου. Τώρα που ανοίγω τα χέρια μου και μέσα τους συντρίβω τον κόσμο, είμαι κατάφορτος με αισθήματα επιδοκμασίας και κατάφασης.

Πεθαίνω υγιής στο σώμα και στο μυαλό, όσο καθαρό είναι το νωπό χιόνι στα όρη και το επεξεργασμένο γαλάζιο διαμάντι.

Να ζήσεις απλά, σεμνόπρεπα, και τίμια, όπως σε δίδαξα. Να θυμάσαι ότι έρχονται **χαλεποί καιροί** για τις νέες γενεές. Και είναι άδικο και μεγάλο παράξενο να χαρίζεται τέτοιο το δώρο της ζωής στους ανθρώπους, και οι πλειστοί να ζούνε μέσα στη ζάλη αυτού του αστείου παραλογισμού.

Η τελευταία μου πράξη έχει το νόημα της διαμαρτύρησης για το κακό που ετοιμάζουμε εμείς οι ενήλικοι στις αθώες νέες γενεές που έρχονται. Ζούμε τη ζωή μας τρώγοντας τις σάρκες τους. Ένα κακό αβυσσαλέο στη φρίκη του. Η λύπη μου γι’ αυτό το έγκλημα με σκοτώνει.

Να φροντίσεις να κλείσεις με τα χέρια σου τα μάτια της γιαγιάς Πολυτίμης, όταν πεθάνει. Αγάπησα πολλούς ανθρώπους. Αλλά περισσότερο τρεις. Το φίλο μου Αντώνη Δανασσή, τον Αδερφοποϊτό μου Δημήτρη Τρομπούκη, και τον Παναγιώταρο το συγγενή μου, γιο και πατέρα του Ηρακλή.

Κάποια στοιχεία από το αρχείο μου τα κρατά ως ιδιοκτησία ο Ηλίας Αναγνώστου.

Να Αγαπάς τη μανούλα ως την τελευταία της ώρα. Υπήρξε ένας υπέροχος άνθρωπος για μένα, για σένα, και για τους άλλους. Όμως γεννήθηκε με Μοίρα. Γιατί της ορίστηκε το σπάνιο, να λάβει

⁵ Να υπάρξεις Ελληνικώς δηλώνει τέσσερες τρόπους συμπεριφοράς. Ότι δέχεσαι την αλήθεια που έρχεται μέσα από τη Φύση, όχι την αλήθεια που φτιάχνει το μυαλό των ανθρώπων. Ότι ζεις σύμφωνα με την ηθική της γνώσης, όχι με την ηθική της δεισιδαιμονίας και των προλήψεων. Ότι αποθεώνεις την εμορφιά, γιατί η ευμορφιά είναι δυνατή σαν το νου σου και φθαρτή σαν τη σάρκα σου. Και, κυρίως αυτό: ότι αγαπάς τον άνθρωπο. Πώς αλλιώς; *Ο άνθρωπος είναι το πιο τραγικό πλάσμα μέσα στο Σύμπαν* (Δημήτριος Λιαντίνης).

⁶ https://el.wikipedia.org/wiki/Δημήτρης_Λιαντίνης (πρόσβαση 24-10-2022). Το Γράμμα αυτό αποτελεί τη Πνευματική Διαθήκη του πατέρα Λιαντίνη προς την κόρη του Διοτίμα. Αλλά και ο αποχαιρετισμός του σε αυτή. Δεν είναι τυχαίο ότι ο Λιαντίνης απέφυγε να συναντήσει τη κόρη του για να της μιλήσει για την απόφασή του και να την αποχαιρέτησε. Γνώριζε ότι θα ήταν μια πολύ δύσκολη στιγμή για εκείνον και κυρίως για το παιδί του. Της είχε μεγάλη αδυναμία. Γνώριζε, επίσης, ότι το Γράμμα θα έβλεπε κάποτε το φως της δημοσιότητας. Ήξερε βλέπετε, όσο κανένας άλλος, την κόρη του και τις αδυναμίες της. Έτσι λοιπόν της άφησε την επιστολή του. Και μας άφησε χρόνους. Οι υπογραμμίσεις δικές μου.

σύντροφο στη ζωή της όχι απλά έναν άντρα, αλλά τον ποταμό και τον άνεμο. Το γράμμα του αποχαιρετισμού που της έγραψα το παίρνω μαζί μου.

Σας αφήνω εσένα, τη Μανούλα και το Διγενή,⁷ το σπίτι μου δηλαδή, που του στάθηκα στύλος και στέμμα, γκέμμα πες, σε υψηλούς βαθμούς ποιότητας και τάξης. Στην μεγαλύτερη δυνατή αρνητική εντροπία. Να σώζετε αυτή τη σωφροσύνη και αυτή την τιμή. Θα δοκιμάσω να πορευτώ τον ακριβό θάνατο του Οιδίποδα. Αν όμως δεν αντέξω να υψωθώ στην ανδρεία που αξιώνει αυτός ο τρόπος, και ευρεθεί ο νεκρός μου σε τόπο όχι ασφαλή, να φροντίσεις με τη Μανούλα και το Διγενή, να τον κάψετε σε ένα αποτεφρωτήριο της Ευρώπης.

Έζησα έρημος και ισχυρός.
Λιαντίνης

Τη μέρα που θα πέσω έδωσα εντολή να στεφανωθούν οι μορφές του Σολωμού στη Ζάκυνθο και του Λυκούργου στη Σπάρτη.

Ποιητάρηδες οι σοφοί

Κοίταξε, όμως τι σου είναι το μυαλό του ανθρώπου! Έτσι εχόντων των πραγμάτων, κάνω την σκέψιν ότι εγώ στο κάτω-κάτω, σε σχέση με τ' άλλα ζωντανά, θ' αφήσω, πέραν του χρέους έως και στα τρισέγγονά μου, και μίαν παρακαταθήκη, ήτοι, κανέναν τραπεζικό λογαριασμό, κανένα ακίνητο, καμιά ηθικο-επαγγελματική υπόσταση, τίποτε γραπτές αμπελοφιλοσοφίες ωσάν τα παρόντα, και πολλές άλλες υστεροφημίες. Οπότε νάσου κι' άλλος φίλος, ποιητάρης, ο Κύπριος Ξενής Πάτσαλος,⁸ και μου λέγει ο μπαγάσας, και με βάζει στη θέση μου (πόστερ στην 1^η σελίδα):

*Τι θα κερδίσεις, άνθρωπε, μετά το θάνατό σου;
Τρία με έξη πόδια γην, το κοιμητήριό σου.
Κι ούτε τον τάφον δεν ορίζεις κιαπέ που θα σε βάλουν,
γιατί με χρόνια εν νά 'ρτουσιν άλλοι και θα σε βγάλουν.*

*Γιατί πασχίζεις άνθρωπε στην Γή να βασιλέψεις,
να κάνεις ορφανά παιδιά, μανάδες να χηρέψεις,
κι ούλους τους θησαυρούς της γής κοντά σου να σωρέψεις;
Τα πλούτη είν' προσωρινά, γι' αλλού θα ταξιδέψεις.
Άνθρωπε στάσου να μας πεις ποια είν' τα όνειρά σου,
τα πλούτη πούχεις σήμερα δεν είναι και δικά σου,
ποιοι τά 'χανε, ποιοι τάχουσιν και ποιοι θε να τα πιάσουν;
Μια μέρα είναι η ζωή, προσπάθα να περάσεις,
ήρθες γυμνός θα πας γυμνός, τίποτα δεν θα πιάσεις.*

*Άνθρωπε, πόθεν έρκεσαι, πού πάεις, ποιόν γυρεύεις;
Γιατί λατρεύεις τον παρά, στην Γήν πως βασιλεύεις;
Τα χίλια χρόνια μια μέρα, που το λαλούν, πιστεύεις;
Γέννημαν ήλιου έρκεσαι και δύμαν ήλιου φεύκεις.
Άνθρωπε πού 'ρτες εις την Γην, να φας και να γλεντήσεις,
το μεσημέριν της ζωής να την πανηγυρίσεις
και δύμαν ήλιου να σιαστείς και πίσω να γυρίσεις.*

⁷ Γαμπρός του Δημήτρη Λιαντίνη εκείνη την εποχή.

⁸ <https://www.bigcyprus.com.cy/el/article/xenis-patsalos-enas-poiitis-me-emfyto-talento> (πρόσβαση 24-10-2022).

*Ανθρωπε πού 'ρτες εις την Γην να δεις και συ τα κάλλη
και δύμαν ήλιου να στραφείς σαν εστραφήκαν κι άλλοι.
Ανθρωπε, πού 'ρτες εις την Γην σαν ένας μετανάστης,
έφαες, ήπιες, άρπαξες, αλλ' όμως εγελάστης
ήρτες γυμνός, πίσω θα πας, γυμνός όπως επλάστης.*

Σκέφτομαι δε την πικρήν αντικειμενικήν αλήθειαν, ότι, κατ' αντιδιαστολήν με τα υπόλοιπα 25 εκατομμύρια έμβια είδη, θεωρώ εγωιστικό το επιδιώκοντας να έχω, πέραν της 'καλής' ζωής, και καλόν θάνατον, της νομοθεσίας συναινούσης, σε περίπτωση επωδύνου καταστάσεως, να πράξουν άλλοι τα δέοντα, τή συναινέσει μου, άν βεβαίως έχω σώας τας φρένας. Οπότε, νάσου και δεύτερος ποιητάρης! Ο επίσης Κύπριος Κυριάκος Καρνέρας:⁹ Καλά, Γιαννάκη, εσύ και το είδος σου τα θέλετε όλα, αβρόχοις ποσί ...

*Έεε, άνθρωπε που νοιάζεσαι ν' αρπάξεις, να στοιβάξεις
την Γήν να κάμεις κτήμα σου, τον κόσμο να ρημάξεις.
Σαν έρχεσαι χαρούμενος, τον κόσμο θε να φάεις,
μα πάλε πίσω νηστικός σαν ήρθες θε να πάεις.
Τρεις είν' οι μέρες σου που ζεις στην Γήν και βασιλεύεις,
την μιάν μωρόν, στες δυό 'σαι νιός, στες τρεις γερνάς και φεύκεις.
Μηδέ βασιλιάς σε κρατά στην Γήν, μηδέ και διακονίτης,
σήμερον είσαι ζωντανός, αύριον μακαρίτης.
Γιατί τα θέλεις τα πολλά και τυραννίεσαι ακόμα;
αφού θα μείνουν έρημα και συ μια χούφτα χώμα.
Τι τυραννίεσαι, μη έχοντας αναπαμόν με πνάσμαν;
ο άνθρωπος δεν τρώει την Γήν, μα η Γής τρώει το πλάσμαν.
Κι όσα να κάμεις άνθρωπε, κι όσα και να κερδίσεις
μαζί σου δεν και παίρνεις τα, δα πάνω θα τ' αφήσεις·
να λιούν, να στάζουν, να σκορπούν μες του βοριά την ρέμαν,
γιατί δεν είν' άλλον τίποτε, παρά φτιαγμένον ψέμαν.
Ψέμαν κι εσύ πα σ' τούτην Γήν, και ψέμαν κι οι δουλειές σου,
σαν τα φτερά στον άνεμον μαδούν, σκορπούν και ρέσσουν.
Έτσι, να πεις, το πρωινό, μην μείνεις να νυχτώσει,
γιατ' ύστερα είν' αδύνατον για σε να ζημερώσει.
Από την ώραν πούρχεσαι ως τον καιρόν που φεύκεις
βλέπεις, πόσοι πεθανίσκουσιν και πάλιν δεν πιστεύκεις!
Και μάχεσαι, σκοτώνεσαι, και χάλασε και χτίσε,
μα στάθηκες καμιάν φοράν και σκέφτηκες ποιός είσαι;
Σαν ένα φύλλον του δεντρού που σειέται όταν πρέπει,
και ζάφνου πέφτει εις την γήν λιώνοντας λίγο-λίγο σέπει.
Έτσι και σε τον ίδιον είν' ψεύτικη η ζωή σου,
έρχεσαι, φεύκεις, χάνεσαι κι ούτε στην Γήν πως ήσουν!*

Οπότε, εξ όλων αυτών των αντικειμενικών, και κυρίως του 'ήλθα δίχως να το θέλω και ομοίως θα φύγω δίχως να το θέλω', το πόνημα Ευγενίου του Βουλγάρεως περί *Ευθανασίας*,¹⁰ δι' εμέ τουλάχιστον, εάν θέλω να είμαι ειλικρινής με τον εαυτόν μου, ενόψει βεβαίως και του γεγονότος ότι δεν δύναμαι να αποχωρήσω εκ *μεγίστης* δυνάμεως, μεταστρέφεται σε δικό μου αφορισμόν: *Πώς πρέπει να ζήσω θετικά και χρήσιμα.*

Όσον για την *Ευθανασίαν* του Ευγενίου, εγώ έχω δικό μου πόνημα, περί **Αθανασίας**:

⁹ <http://www.xylytymbou-cyprus.com/karneras.htm> (πρόσβαση 24-10-2022).

¹⁰ Ευγένιος Βούλγαρης (1804). *Διατριβή περί Ευθανασίας ή Περί της περί τον θάνατον καρτερίας*. 3^η έκδοση: Αθήνα 2005: https://biblionet.gr/titleinfo/?titleid=116165&return_url (πρόσβαση 24-10-2022).

Ποτέ μου δεν γεννήθηκα, ποτέ δεν θα πεθάνω.

Απλώς περνά με αυτήν την υλική μου υπόστασιν απ' αυτό το υπέροχο διαστημόπλοιο που λέγεται Γή, όσον χρόνον Φύσις κελεύει δι' εμέ, θαυμάζοντάς την.

Όταν πεθάνω θα αποσυντεθώ, που σημαίνει ότι κάποτε συντέθηκα εκ της ύλης. Η οποία ύλη προήλθε εκ του θανάτου (επωδύνου ή όχι) ενός υπερκαινοφανούς αστέρος, προκειμένου να σχηματισθούν τα βαρέα υλικά που βλέπουμε γύρω μας στο ηλιακό σύστημα. Οπότε κυριολεκτικώς είμεθα παιδιά του αρχικού θανάτου και παιδιά των αστέρων και, ως τέτοια, δεν περιποιεί τιμή δι' ημάς να πράττουμε πλείστα όσα ανοσιουργήματα, που δυστυχώς διαμείβονται γύρω μας.

Συμπέρασμα

Και, εφόσον γνώμονάς μου είναι η αλήθεια, ό,τι Φύσις κελεύει, σε περίπτωση επωδύνου τέλους, θα το υπομείνω με καρτερίαν, ως ο κλεινός Ευγένιος συμβουλεύει. Ό,τι ακριβώς κάνουν ασυνειδήτως τα υπόλοιπα 25 εκατομμύρια έμβια είδη της Φύσεως.¹¹ Όντας έρμαιο της πιθανότητας ενός βασανιστικού θανάτου, και εφόσον δεν έχω τον ηρωισμό του Λιαντίνη, σκέπτομαι να ενεργήσω όπως η γιαγιά μου. Εκτός της προετοιμασίας τού σαβάνου μου, πρέπει επιπροσθέτως, αν επέλθει η ως άνω πιθανότητα, να έχω ήδη ετοιμάσει το 'πώς' και το 'μέσον' διά το μοιραίον – εάν, βεβαίως, κι αυτό έχω το θάρρος να το πράξω.

Συγκρουόμενα συμφέροντα

Δεν υπάρχουν.

---

¹¹ «Η γριά προβατίνα [...] Δεκαεννιά χρονών, χωρίς δόντια, αλλά πάντα ορεξάτη. Τα παιδιά τη φώναζαν Σμότιν, που στα ουαλικά σημαίνει Πιτσιλωτή. [...] Η Σμότιν δεν ήρθε. Ερχόταν πάντα στη σκάλα του φράχτη για να φάει το ψωμί της. Πάντα. Ενώ κοίταζα γύρω αναζητώντας τη με το βλέμμα μου, ήξερα ήδη πού θα την έβρισκα. Ήταν στην αγαπημένη της μεριά κάτω από τις οξιές, με το κεφάλι ακουμπισμένο στο ξερό χορτάρι σαν να κοιμόταν. Είχε καταλάβει. Ήξερε ότι δεν θα μπορούσε ποτέ να φύγει από το λιβάδι της, από τον τόπο της, και πλάγιασε εκεί και πέθανε. Ακούμπησε το κεφάλι στο χορτάρι, έκλεισε τα μάτια και πέθανε.» (Raynor Winn. *Το μονοπάτι του αλατιού*. Μτφρ Γωγώ Αρβανίτη. Εκδόσεις Κλειδάριθμος. 1^η έκδοση. Αθήνα, Σεπτέμβριος 2021: σς 408. <https://biblionet.gr/titleinfo/?titleid=259773>. Το απόσπασμα από τις σελίδες 30 και 38).